

Sead Seljubac

JEDAN STARI RUKOPIS (u biblioteci porodice Azapagić iz Tuzle)

Profesorima Behram-begove medrese u Tuzli porodica Azapagić dala je na uvid 2001. g. dio svoje porodične biblioteke. Želja im je bila da se o knjigama koje su na arapskom i turskom jeziku ponudi više informacija kako bi znali šta posjeduju.

Među tridesetak takvih knjiga nalazi se i jedan stari rukopis, nepoznatog autora, na arapskom jeziku. Radi se o tefsiru koji je nazvan *Mağālis al-Kitāb*. Prokomentirani su odabrani ajeti iz kur'anskih sura završno sa 18. ajetom sure *Muhammed*. Rukopis je čitak i lijep. Dimenzije stranice su 207x150 a teksta 165x96. Tekst je oivičen crvenom tintom. Poslije korica stoji bilješka koja knjigu vezuje za vakuf Saliha b. Jusufa iz Džindić mahale.

Knjiga je podijeljena na medžlise. Crvenom tintom su označeni brojevi medžlisa, ajeti koji se komentiraju, imena autora čiji se navodi citiraju, ravije hadisa, i sl. Hadisi su, osim što su pisani crvenom tintom, istom takvom tintom nadvučeni. Rukopis ima 374 strane i cjelovit je. Nema godine početka ni dovršetka pisanja. Na početku knjige urađen je sadržaj gdje su navedeni redni brojevi medžlisa sa nazivima sura i brojevima ajeta koji se na tom medžlisu komentiraju. Ima 172 medžlisa.

Knjiga počinje sa:

بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد و اله و صحبه
اجمعين.

المجلس الاول فى سورة الفاتحة

Završava se sa:

الحمد لله على الاتمام والصلوة والسلام على سيد الانام و على اله و صحبه مؤيدي الاسلام. الحمد لله
الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدي لو لا ان هدانا الله.

Među citiranim tekstovima ponegdje se, na kraju medžlisa, pojave bejtovi Rumijeve *Mesneviye* što može ukazivati na sufijsku prirodu ovog

djela. Na to ukazuju i određeni navodi sufijskih velikana bilo da ih autor imenuje ili to izbjegava. Takvi navodi su prožeti sufijskom terminologijom i iskustvima duhovnih prvaka koja autor odabira primjereno temi koju obrađuje na određenom medžlisu.

Evo prijevoda Prvog medžlisa:

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Salavat i selam našem sejjidi-Muhamedu, njegovoj porodici i svim njegovim ashabima.

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Svemilosnom, Samilosnom, Vladaru Dana sudnjeg. Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na Pravi put, Put onih kojima si Ti blagodati Svoje darovao, a ne na put onih koji su srdžbu Tvoju izazvali niti na put onih koji su zalutali.

Istinu je rekao Uzvišeni Allah, a prenio ju je Njegov časni Poslanik i Vjerovjesnik. Allahu naš, blagoslovi Muhammeda i porodicu njegovu, a i sve ostale vjerovjesnike i poslanike, njihove porodice i ashabe, i neka je ponovo hvala Allahu, Gospodaru svjetova.

Prenosi Abdu-l-Kadir er-Ruhavi (po mjestu ili plemenu Ruha') na početku knjige *Al-Arba'in*, a također i *Al-Ḥaṭīb*, sa dobrim senedom, od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: Resulullah, s.a.v.s., rekao je: "Svaka vrijedna stvar, tj. važna i časna, (u jednom rivajetu stoji: svaki govor a stvar je općenitija jer je ovo vezano za radnju), koja ne započne sa Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim, krnjava je!" - tj. ne ubraja se u šerijatski ispravna djela. Tako se navodi u djelu *Al-Ġāmi' aṣ-Ṣagīr*.

Prenosi Er-Ruhavi u djelu *Al-Arba'in* od Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: "Resulullah, s.a.v.s., veli: - Svaka vrijedna stvar koja se ne započne sa zahvalom Allahu i salavatom na mene, krnjava je, kusava, lišena svakog bereketa!" Tako se navodi u djelu *Al-Ġāmi' aṣ-Ṣagīr*. U djelu *Al-Muḥtār* se veli da je svaka stvar od koje otpadne hajr kusava. Odatle je Resulullah, s.a.v.s., riječju lišena prokomentarisao i pojasnio riječ kusav jer lišavanje ovdje podrazumijeva nestanak bereketa i hajra. Pošto se pod lišavanjem misli na nestanak bereketa uopće onda to podrazumijeva i nestanak hajra kao dijela toga.

Ukoliko se povedeš za riječima svakog bereketa spoznat ćeš da svaka vrijedna stvar, koja je bez zahvale i salavata u sebi, ne posjeduje jedan od

osnovnih sastavnica bereketa (a na to ukazuje i gramatička neodređenost pojma koji je došao kao *mudaf ilejhi za kullu*). U ovome je lijepa pouka za lijep edeb. U Uzvišenim Riječima u miraz nam je ostavljen hajr i bereket. Ove dvije kelime poslane su da njima tražimo blagoslov i bereket. Hamd i salavat sadržani su u Časnim Riječima. Nemoj ih nipošto zanemarivati!

Sura Al-Fatiha

Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim

Al-Fatiha (Ona koja otvara) je tako nazvana jer se njom otvara Kur'an. Ona je, prema navodima većine, prva sura koja je u cijelosti objavljena. Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*. Ova sura je nazvana i imenima *Ummu al-Kur'an* i *Ummu al-Kitāb* (Majka Kur'ana, Majka Knjige) jer je ona temelj Kur'ana. Majka nečemu je njegova osnova, temelj. Nazvana je i *Seb'u'l-Maṭanī* (Sedam ajeta koji se ponavljaju) jer, po mišljenju svih alima, ona ima sedam ajeta. Naziv *Maṭāni* (Ponavljajuća) je dobila jer se njeno učenje ponavlja u namazu tako što se uči na svakom rekatu. Muḡahid tvrdi: "Dobila je ime *Maṭāni* jer ju je Allah izdvojio (*istatnā*) za ovaj Ummet i za njih sačuvao." Tako stoji u djelu *Al-Ma'ālim*. "Ili je tako nazvana jer je objavljena dva puta. Ispravno je da je Fatiha mekanska sura. Objavljena je Vjerovjesniku, s.a.v.s., na Hirau radi namaza, a namazu i njegovim šartovima ga je podučio Džibril, a.s., kako bi putem namaza ibadetio, iskazivao svoj ropski odnos, Allahu." Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*. Nazvana je i imenom Aš-Šafiya (Liječnica) i Aš-Šifā' (Lijek). To navodi i Al-Qāḍī, a na osnovu Alejhisselamovih riječi: *Fatiha al-Kitāb* je lijek (šifa') od svake bolesti! Hadis, kao mursel, prenosi El-Bejheki od Abdu-l-Melika b. 'Omejra. El-Munavi veli: "Od bolesti neznaboštva i nepokornosti Bogu, i vanjskih i unutarnjih bolesti." Tako stoji u djelu *Al-Ġāmi'u aš-Šagīr*. Alejhisselam je kazao: Fatihatu-l-Kitāb je lijek protiv zatrovanja! Prenose ga Ibn Mensur i El-Bejheki od Ebu Se'ida. Tako stoji u djelu *Al-Ġāmi'a aš-Šagīr*. El-Munavi veli: "Ona je, također, dobra za onoga ko misli, razmišlja i ispituje svoj jekin, ko ga čisti i osnažuje."

Ulema se ne slaže u pogledu Bismille. Jedni tvrde da ona nije početni ajet Fatihe niti bilo koje druge sure. Napisana je tu da bi razdvojila sure, a i radi bereketa koji leži u započinjanju sa njenim učenjem. Tog mišljenja je i Ebu Hanife, kao i oni koji ga slijede. Zbog toga se Bismilla kod njega ne uči naglas u namazu. Drugi tvrde da je ona početni ajet Fatihe, kao i svake druge sure. Tog mišljenja je Eš-Šafi'i, r.a., i njegovi sljedbenici. Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*.

Bismi... Sa imenom Prijedlog *Bi* (Sa) u Bismilli je vezan za nenavedenu riječ koja se pretpostavlja a to je Sa Allahovim imenom (učim). Tako navodi Al-Kadi al-Bejdavi, Allah osvijetlio (bejjeda) njegovo lice na Danu sudnjem. To što je ma'mul (ono što je regirano, stavljeno u drugi padež) došao naprijed (ovdje je to Sa Allahovim imenom) je radi težnje da se Uzvišeni Allah spomene naprijed, a i kao odgovor kafirima koji su imali težnju da se tu spomenu imena njihovih božanstava. Govorili bi Bismi-l-Lat (Sa imenom Lata) i Bismi-l-'Uzza (Sa imenom 'Uzza-a). Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*.

Allah... Allaha El-Halil tvrdi: "To je vlastito ime koje pripada samo Uzvišenom Allahu i nije izvedeno." Grupa alima tvrdi da jest izvedeno, a onda se razilaze u pogledu njegove izvedenosti. Vele jedni da je od elehe / ilaheten kao što je 'abede / 'ibadeten pa bi to značilo da On jedini ima pravo da Mu se robuje, a drugi ne. Tako stoji u djelu El-Me'alim. Ako želiš o ovome da saznaš detaljnije onda pogledaj u tefsire.

Ar-Rahman... Svimilosnog, tj. Onaj Koji je milostiv prema svim stvorenjima, darujući im nafaku i blagodati na Dunjaluku.

Ar-Rahim... Samilosnog, tj. Onaj Koji je milostiv prema mu'minima, a posebno na Danu sudnjem, kada će odustati od kažnjavanja onih, od njih, koji su kaznu zaslužili, a dati im nagradu u Džennetu.

Razlika između ta dva sifata je ta - što je Ar-Rahman opći po značenju, ali je poseban kao izraz i ne odnosi se ni na koga osim Njega Uzvišenog, dok je Ar-Rahim poseban po značenju a opći kao izraz i odnosi se i na druge pa se može i nadjeti nekome kao ime.

Al-Hamdu... Hvala, tj. sve hvale, zahvale i pohvale,

Lillahi... pripadaju Allahu, Koji jedini ima istinsko pravo da Mu stvorenja robuju. Lam je ovdje, po mišljenju Ehli sunneta ve-l-džema'ata, došao radi pojačanja. Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*. Ismi Allah je ovdje došao kao predikat, kao da nas Uzvišeni hoće obavijestiti da sva prava na zahvalu ima jedini On, Allah Uzvišeni. Tako stoji u djelu *Al-Ma'ālimu*. Rečenica ima svoj subjekat koji je, ustvari, predikat pretpostavljenog zapovjednog načina glagola reći sa ciljem da se Njegovi robovi poduče kako će Mu zahvaljivati. Pretpostavljeno je jedno Qūlū (Govorite, izgovarajte): Al-Hamdu lillah... Zato nije kazano Al-Hamdu li... (Hvala pripada Meni...) U al-Hamdu su sadržana značenja - zahvala (*šukr*) i pohvala (*madḥ*), samo što je pojam hamd općenitiji jer se koristi u pogledu nimeta i drugoga, dok se šukr koristi samo u pogledu nimeta i iskazuje se

srcem, jezikom i organima, a hamd se izgovara samo jezikom. Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*.

Rabbi 'l-'ālemin... Gospodaru svjetova, tj. Uzdržavatelju svih stvorenja i njihovom Vladaru - ljudi, džina, meleka, životinja i drugih. Na svaku od tih vrsta se odnosi pojam alem (svijet) pa tako kažemo svijet ljudi ('ālemu-l-insi), svijet džina ('ālemu-l-džinni) i sl. Taj izraz je od alametun (znak) jer označava, ukazuje na Onoga ko mu je darovao postojanje, stvorio ga.

Ar-Rahman Ar-Rahim... Svemilosnom, Samilosnom, tj. Onome Koji posjeduje obilje rahmeta, a to je da daruje hajr onima koji su za hajra. Tako stoji u djelu *Al-Ġalālain*. Naveden je sifit iza sifata. On ih ponavlja radi isticanja Svog rahmeta prema stvorenjima i pojašnjenja da on prethodi Njegovoj srdžbi.

Maliki yawmi-d-din... Vladaru Dana sudnjega. Ovo je još jedan sifit koji ukazuje na Njegovu moć i vezivanje vlasti Tog Dana samo za Njega. Tj. On je Sudac na Dan obračuna i plaće, što znači da niko ne može osporiti Njegovu vlast i presudu, kako to čine oni koji osporavaju vlast i presudu na Dunjaluku. Tako stoji u djelu *Al-'Uyūn*. Najkraće značenje ovoga je da će On imati potpunu vlast nad svim na Danu sudnjem. Tako stoji u djelu *Al-Ġalālain*.

Iyyāke na'budu...Samo Tebi robujemo, tj. svoj tevhid i ibadet samo za Tebe vežemo.

Wa iyyāke neste'in... i samo od Tebe pomoć tražimo, tj. samo se Tebi obraćamo tražeći pomoć u pogledu robova Tvojih i svega što nam je potrebno. Ponavljanje onog iyyake (samo Tebe) je da bi se spriječila mogućnost značenja "a tražimo je i od nekog drugog, osim Tebe".

Ihdine-š-širāta-l-mustaqīm... Uputi nas Putem pravim! Ovo je isti'naf. Kao da je rečeno: "A kako da vam pomognem?", pa kažu: "Uputi nas Putem pravim, tj. učvrsti nas na Tvom putu, koji vodi onome što tražimo". To je jasni put na kojem nema grijeha. To je Islam i Kur'an sa svim adabima i propisima koje sadrži. Kažu da ovo znači "i usmrtili nas na hidajetu", jer su oni već upućeni. Slijedi apozicija pojmu sirat.

Širāta-l-leđine an'amte 'alayhim... putem onih kojima si nimete darovao, tj. putem onih koje Ti voliš i koje si odabrao za iman i darovao im spremnost da ibadete Tebi, na ispravan način i uz osvjedočenje, što je izraz za ihsan spomenut u Hadisu. To su vjerovjesnici i evlije.

Gayri-l-magdūbi ‘alayhim... a ne putem onih koji su protiv sebe srdžbu Tvoju izazvali. Gajri je došlo u genitivu jer je ono ovdje atribut onom ellezine en’amte ‘alejhim, ili mu je apozicija. Tj. putem koji nije onih na koje si izlio srdžbu Svoju prokletstvom i poniženjem pa su ostavili islam. Pod Allahovom srdžbom se misli na kažnjavanje nepokornih i nevjernih, a to su židovi, prema riječima Uzvišenog “onaj kojeg je Allah prokleo i na njega se rasrdio” (*Al-Māida*, 60.) Tako stoji u djelu *Al-Uyūn*. Allahova srdžba nije vezana za grješne mu’mine, nego za nepokorne kafire. Tako stoji u djelu *Al-Ma’ālim*.

Wa la-q-dāllin... niti onih koji su zalutali. tj. putem koji nije ni onih koji su odlutali sa puta Upute, slijedeći svoju strast, a to su kršćani, prema riječima Uzvišenog: *...i ne slijedite strasti naroda koji je već prije zalutao...* (*Al-Māida*, 77). Tako stoji u djelu *Al-Uyūn*.

Amin! je pojam koji ima značenje glagola u formi istedžib - odazovi se. Nije dio Kur’ana, u čemu su saglasni svi alimi, ali je sunnet završiti ovu suru njegovim izgovaranjem, a na osnovu Alejhisselamovih riječi: “Džibril, a.s., me je podučio da izgovorim āmin! pri završetku učenja Fatihe. I veli: ‘Ono je poput pečata na pismu!’ ” U tom smislu su i riječi Alije, r.a.: “Amin! je pečat Gospodara svjetova kojim On ovjerava dovu Svoga roba!” Ovo navodi Al-Baidavi. Vele i ovo: “Ono je pečat Allahov na Njegovom robu koji ga štiti od nevolja, kao što pečat na pismu štiti to pismo od zloupotrebe.” Tako stoji u djelu *Al-Ma’ālim*. Prenosi imam Al-Bagawi u *Al-Ma’ālimu*, sa više seneda, od Abu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Kada imam izgovori *Gajri-l-magdūbi ‘alejhim wa la-q-dāllin* vi izgovorite āmin! Doista meleki izgovaraju Amin!, i imam izgovara Amin!, pa kod koga se njegovo Amin! podudara sa Amin! meleka Allah će mu oprostiti njegove ranije i kasnije (male) grijehe”. Muslim prenosi od Ebu Hurejreta, r.a., koji kaže: “Resulullah, s.a.v.s., rekao je: ‘Uzvišeni Allah veli: -Podijelio sam Salat između Mene i Mog roba na dva dijela. Mom robu pripada ono što on moli-. ‘Kada on kaže: Hvala Allahu Gospodaru svjetova!, Allah kaže:’ -Moj rob Mi zahvaljuje! ‘Kada kaže: Svemilosnom, Samilosnom! Allah kaže’: -Moj rob Me hvali! ‘Kada kaže: Vladaru Dana Sudnjega!, Allah kaže’: -Moj rob Me veliča! ‘Kada kaže: Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć molimo!, Allah kaže’: -Ovo je između Mene i Mog roba. Njemu pripada ono što moli-!” Tako stoji u djelu *Al-Mašāriq*. Ibn el-Melik, kao dopunu uz navedeni hadis, navodi: “Pod pojmom as-Salat ovdje se misli na učenje

Fatihe.” “U Allahovim riječima: -A Mom robu pripada ono što moli! velika je radost! U djelu *Hiṣān al-Masābih* prenosi se od Ebu Hurejreta, r.a., koji pripovjeda: “Resulullah, s.a.v.s., kazao je Ubejj b. Ka’bu: ‘Kako učiš u namazu?’ On mu je proučio *Umm al-Kur’ān*, pa je (Vjerovjesnik, s.a.v.s.) kazao: ‘Tako mi Onoga u ”ijoj Ruci je duša moja, ni u Tevratu ni u Indžilu, ni u Zeburu ni u Kur’anu nije objavljena sura njoj ravna. Ona je As-Sab’u el-Maṭāni i Al-Kur’an al-‘Azīm koji mi je dat!’ Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: “Resulullah, s.a.v.s., veli: *Al-Ḥamdu lillahi rabbi-l-‘Ālamin* (tj. sura Fatiha) je Majka Kur’ana (jer sadrži sve znanosti) i Majka Knjige i Sedam ajeta koji se ponavljaju.” Hadis prenose Ebu Davud i Et-Tirmizi. Alejhisselam kaže: “Fatihatu-l-Kitab je ravna trećini Kur’ana!”, jer obuhvata većinu njegovih značenja u pogledu praktičnih i teoretskih znanosti. Hadis prenosi ‘Abd b. Hamid od Ibn ‘Abbasa, r.a. Alejhisselam kaže: “Kada legneš na svoj desni bok u postelju radi spavanja pa proučiš Fatihatu-l-Kitab (tj. suru Fatiha) i Kul Huvallahu ehad (tj. suru Ihlas), osigurao si se od svega što bi te moglo uznemiravati, osim smrti. Kada od Allaha edžel dođe neodgodiv je. Neće ti škoditi kojom bilo od te dvije sure da započneš, ali je preče da prvo proučiš ono što je Mustafa, s.a.v.s., prvo spomenuo, a to je Fatiha. Hadis prenosi El-Bezzar u svom Musnedu od Enesa, r.a., sened mu je dobar. Tako stoji u djelu El-Džami’u es-sagir. Alejhisselam veli: “Kada Uzvišeni Allah dadne robu neku blagodat pa on rekne El-Ḥamdu lillah ispunio je obavezu zahvalnosti na njoj, a ako to kaže i drugi put Allah mu obnovi nagradu, a ako rekne i treći put Allah mu oprosti njegove (manje) grijeha.” Prenose ga El-Hakim i El-Bejheki od Džabira, r.a. Alejhisselam veli: “Ko bude jeo pa glad utolio, i bude pio pa žeđ ugasio, a onda izgovorio: El-Ḥamdu lillahillezi at’ameni ve ešbe’ani, ve sekani ve ervani! izaći će iz svojih grijeha kao na dan kada ga je majka rodila.” Tj. ostat će bez grijeha u kakvom je stanju bio kada ga je majka rodila. Hadis prenosi Ebu Ja’la, Ibn es-Sunni od Ebu Musaa el-Eš’arija, r.a. Zato je Resulullah, s.a.v.s., kada bi završio sa jelom, izgovarao: “*El-ḥamdu lillahi-lleđi at’amenā ve saqānā ve ġā’alenā muslimīn.*” Ovo prenose Ahmed i drugi od Ebu Se’ida el-Hudrija, r.a., sa dobrim senedima. Ovi časni hadisi su iz djela *Al-Ġāmi’u aš-Šagir*.

Neki alimi tvrde da imaju tri vrste jezika zahvale. Tu je lisan insani, jezik običnih ljudi, avama. Njime oni zahvaljuju govoreći o Allahovim nimetima uz vjeru srcem da tako ispunjavaju obavezu zahvale. Ima tu i lisan ruhani, jezik duhovnjaka, posebnih ljudi. Njihova srca spominju

prefinjenosti metoda Uzvišenog Hakka u odgajanju njihovih halova i prečišćavanju njihovih djela. I, konačno, ima *Lisān Rabbāni*, jezik Bogu bliskih, tj. posebno posebnih ljudi, arifina, kroz pokretanje njihovih tajni (*asrār*) s namjerom da se zahvale Uzvišenom Hakku, a nakon što su spoznale prefinjenosti spoznaja i zadivljujuće ljepote otkrovenja. Tako stoji u djelu *Kimyāu al-gina' fi šarḥ asmā'i 'l-Ḥusnā*. Pametan je dužan iskreno i odano zahvaljivati Allahu i u blagostanju i u nevolji, kako bi bio pozvan da prvi uđe u Džennet, prema riječima Resulullaha, s.a.v.s.: “Prvi koji će, na Sudnjem danu, biti pozvani u Džennet jesu oni koji su zahvaljivali Uzvišenom Allahu i u blagostanju i u nevolji”. Hadis prenosi Ebu Se'id b. Džubejr od Ibn 'Abbasa, r.a. Tako stoji u djelu *Ḥiṣān al-Masābiḥ*.

Bejtovi:

- (1736) O srce, očisti se od mržnje i odbojnosti
a nakon toga brzo izgovori: “Hvala!” (El-Hamdu!)
- (1737) “Hvala!” jezikom dok je u srcu odbojnost
je zahvala jezikom, a u biti je prevara ili obmana.
- (1763) Govoriš o zahvaljivanju, a gdje je znak zahvalnih?
Od njega traga nema ni na tvojoj vanjštini ni u tvojoj nutrini!
- (1764) Hamd onoga što je Allaha spoznao je iskren,
jer i njegova ruka i njegova noga svjedoče Njemu hamd.
- (1765) Hamd ga je izvukao iz tamnog bunara njegovog tijela
i otkupio ga je od tijesnog zatvora njegovog dunjaluka.
- (1767) On se oslobodio dunjaluka koji se odbacuje
i postao stanovnikom bujne bašče, kraj izvora tekućeg,
- (1768) na divanu tajne svoje uzvišene težnje,
gdje on sjedi i odakle se uzdiže na visoke stepene,
- (1769) gdje je Sjedište Istine, u kojem su svi iskreni,
koji žive lijepim životom, obradovani, lica ozarenih.
- (1770) Njihov hamd je poput zahvale bujne bašče proljeću,
i ima stotinu znakova, povlačenja i izvlačenja.

Ovdje se završava *prvi medžlis*. Među navedenim bejtovima koji su odabrani sa različitih mjesta, u drugom nizu je izostavljen bejt:

(1766) Zaogrnut je satenom (svilena tkanina s jakim sjajem na jednoj strani) takvaluka, stopljenim sa nurom, što je znak njegovog hamda, prebačen preko njegovih pleća.

Ovi bejtovi su prevedeni na osnovu prijevoda Rumijeve *Mesnevice* na arapski jezik koji je sačinio, na bejtove komentar napisao i predgovor dao dr. Ibrahim ed-Desuki Šeta. Objavljen je u Komu 1997. godine. Bejtovi su izdvojeni sa dva mjesta a redni brojevi su im 1736-1737 i 1763-1770, iz četvrtog toma *Mesnevice*, na stranama 188 i 190-191.

Uz prijevod su ponuđeni komentari. Evo komentara prva dva navedena bejta (str. 496). Nastavak su govora o dječaku koji je bio u vladarevoj službi, ali je nije obavljao kako treba. Vladar je poduzeo mjeru protiv njegovog nemara tako što mu je smanjio količinu hrane koju je redovno dobijao. Na taj vladarev gest dječak je napisao pismo prigovora:

“Pismo koje je dječak napisao vladaru je poput pisma bilo koga od nas koji pišemo vladaru. U svom pismu ga je dječak pohvalio govoreći o njegovoj darežljivosti i velikodušnosti te kako je on plemenitiji od mora i oblaka, jer oblak iskazuje darežljivost tako što obilno daruje kišu plaćući, dok vladar pokazuje darežljivost tako što obilno dijeli darove, ali uz osmijeh.

U pismu je prisutna hvala, ali se iz njega širi zadah mržnje. Obrati pažnju na insana kojemu Allah, da bi ga iskušao, nafaku oskudnom učini a on uzvikne: ‘O Allahu!’ To što se širi iz njegovih riječi je ili glas poniznosti ili je glas prigovora i ljutnje? Riječi su to ljutitog kojima želi iskazati svoju ljutnju. Riječi zahvale i pohvale u dječakovom pismu su tu samo iz dvoličnosti.

Mevlana Dželaluddin, u nastavku, ostavlja dječaka koji je srdit, koji hvalu upućuje samo radi hljeba, a ne iz zadovoljstva, i svojim riječima se obraća svim lošim dječacima na dunjaluku. Smisao njegovih riječi je: ‘Prema tome, o ti koji si nemaran, dvoličan, bez nura, nisu ružni samo svi tvoji ružni postupci nego su ružni i tvoje robovanje i tvoja pokornost jer si ti potpuno udaljen i od prirodnog nura i od božanskog nura. Tako je i sa djelima koja su niska i bezvrijedna. U njima nema sjaja, nema svjetla niti ima trajne vrijednosti, ma koliko izgledala lijepim. Tako je i sa zelenom, nedozrelom jabukom. Brzo se pokvari. Tako je i sa sjajem i ukrasima dunjaluka. Iza njih ne stoji trajna vrijednost. To je svijet nastanka i nestanka.

Koliko god ti nekoga hvalio jezikom, a tvoje ga srce ne hvali, takvim hvaljenjem se ne proširuju grudi. Mržnja u srcu onoga ko hvalu upućuje ne dozvoljava toj hvali da ostavlja trag. U njegovim riječima nema istine i iskrenosti tako da one od ušiju ne idu dalje, do srca. Prije nego izrekneš riječ 'Hvala!' iz svog srca odstrani mržnju i odbojnost, jer hvala samo sa jezika, dok je u srcu odbojnost, biva jednom vrstom obmane, prevare i lukavstva jezikom. Međutim Allah ne gleda u vaše likove i vaša djela, nego gleda u vaša srca i vaše nijete!

Prema tome, iskrenost u djelu je osnova za njegov prijem ili uspjeh. Nemoj govoriti o bijednicima, a ti se daviš u blagostanju! Nemoj pisati o džihadu, a ti ravnodušan i slab, od tebe nikakva akcija ne dolazi! Nemoj pisati o aktivnosti, a ti pasivan, besposlen, ništa ne poduzimaš, dok te na to ne prisile! Mnogo je takvih poput tebe na ovom svijetu!"

Evo kako dr. Ed-Dessuki komentariše i preostale navedene bejtove (str.498-499):

"Ovaj dio se vraća riječima pjesnika: 'Izgovorio si 'Hvala!' a gdje je znak toga? Nema ga ni na tvojoj vanjštini ni u tvojoj unutrašnjosti!' ...Blizina vladaru tog glupog dječaka je formalna blizina. Međutim, on je od njega, u biti, udaljen koliko iznosi udaljenost dvaju istoka. Onaj ko nije zadovoljan Mojom odredbom, nije strpljiv na kušnji od Mene, i nije zadovoljan Mojim nimetima, neka izlazi s Moje Zemlje i Mog neba i traži gospodara osim Mene! Zadovoljstvo Allahom, dž.š., traži se na svemu što On čini - kad daje smrt ili život, siromaštvo ili bogatstvo, iskušavanje dobrom ili nevoljom, radost ili tugu - jer sve što On čini je dobro i pravedno, a završetak mu je hvalevrijedan. Prenosi se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je kazao: 'Kada Allah daruje neku blagodat Svom robu pa rob izgovori: '*El-hamdu lillah!*', Uzvišeni Allah rekne: 'Pogledajte Mog roba! Dao sam mu ono što on sam sebi nije u stanju dati a on Meni daje ono što kod Mene nema cijenu!' (Ankarevi, 4/386)

Vele da imaju tri vrste šukra (zahvaljivanja). To su - zahvaljivanje jezikom, srcem i organima na način koji dolikuje svakom od tih organa. Zahvaljivati očima znači obarati ih pred onim što je Allah zabranio da se gleda i pred ljudskim mahanama. Zahvaljivati ušima znači ne slušati govor o ljudskim mahanama kao i sve drugo što nije dozvoljeno slušati. Zahvaljivati rukama znači sustezati ih od tuđeg imetka. Zahvaljivati nogama znači sustegnuti ih od hodanja u nepokornosti Bogu. Zahvaljivati umom znači spoznavati njime.

Zahvaljivanje jezikom se čini zikreći Allaha i zahvaljujući Mu. Zahvaljivanje svim organima se čini kroz strah od Allaha, dž.š. Zahvalnost nefs-a se iskazuje kroz ibadet i fena' (utrnuće/samonestajanje). Zahvalnost ruha se iskazuje kroz strah od Boga i zadovoljstvo Njime. Zahvalnost srca se iskazuje kroz iskrenost i fena'. Zahvalnost uma se iskazuje kroz učenje i darivanje znanja. Zahvalnost na spoznaji Allaha se iskazuje kroz predanost Njemu i zadovoljstvo Njime.

Pojam hamd se koristi umjesto pojma šukr. On je općenitiji od pojma šukr jer šukr je izraz kojim se iskazuje zahvalnost Darovatelju nimeta na darovanim nimetima, dok je hamd izraz kojim se iskazuje zahvala Zatu, a prema Njegovim hvalevrijednim sifatima, takvima kakva jesu. U djelu Es-Sahih stoji - da će prvi u Džennet ući oni koji su zahvaljivali Allahu u svakom stanju. Alejhisselam kaže: 'El-hamdu lillah! je zahvala na svim nimetima'! (Mevlevi, 4/248 - Ovaj smisao je naveden u djelu Šerhu *at-Ta'ārruf*, 3/137, sa širim pojašnjenjima.)

Istinski hamd dolazi od arifa, onoga koji je spoznao Allaha, jer - i njegova ruka i njegova noga svjedoče o toj zahvali. Ovdje je spomenut dio (ruka i noga) a on ukazuje na cjelinu. Tj. svaki njegov organ svjedoči tu zahvalu. Hamdom, kojim se nimeti uvećavaju i umnožavaju, 'arif je izvučen iz tamnog bunara svoje tjelesnosti, a on ga je i otkupio iz okova zatvora dunjaluka. Znak njegove zahvale je očividni takvaluk, koji je poput ogrtača od satena (atlasa) prebačenog preko njegovih pleća, a i nur koji je uz njega kuda god i kada god on pođe i prođe. On se na dunjaluku već spasio. Trajno je u šetnji baščom pokornosti i pije iz tekućeg izvora. Nedžmuddin veli: 'Tekući izvor je vrelo spoznaje i uzvišenih tajni do koji dolaze mukarrebuni, oni Allahu bliski, kroz ibadete. Oni su također i u 'Sjedištu Istine kod Vladara Svemoćnoga'. Njihova zahvala, koja ima očit trag, dušama čini ono što proljeće čini baščama, i posjeduje stotine znakova. 'Arifova zahvala ima duhovne tragove koji nadilaze izvore, palmovike, usjeve i voćnjake. Od 'arifa se duše zasjaje sjajilom spoznaje i izglučaju glačalom znanja i mudrosti. Svjedoci njegove zahvale se ne mogu izbrojati. Oni su spojeni s njim poput svjedočenja bisera o njegovom postojanju u školjki, ili, bolje rečeno - oni su skriveni poput skupocenog bisera u školjki neugledne vanjštine."

An old manuscripts (In the Azapagic family library from Tuzla)

The author of one old manuscript wrote his commentary on chosen Qur'anic verses, considering certain priority while he selected the literature. He used mainly hadith as well as Qur'anic verses, with which he commented some parts of verse (ayah). He often encroached on credible reference which used the linguistic analysis method in the commentary of the Divine Book.

Finally, he used Rumi Mesnevi, as an additional source to show that he himself is also like-minded in the field of Islamic sciences. He wanted to use those fruitful works and offer them to others as well.

This manuscript, with its own uniqueness deserves to be presented at least in a modest way